

PREOT
ILARION V. FELEA

CUVÂNTĂRI
LA VIEȚILE
SFINȚILOR

Ianuarie și Februarie

Cuvântări la Viețile Sfinților

Carte apărută cu osârdia obștii

Mănăstirii Paltin Petru-Vodă

februarie 2016

ISBN 978-973-0-20935-8

© Fundația Justin Pârvu

Cuprins

• 5 • Prolog

- 6 • Cine sunt sfinții și ce sunt Viețile sfinților?
 - 7 • Care sunt temeurile biblice și patristice ale cultului sfinților?
 - 17 • Ce este canonizarea și ce se cere pentru canonizarea sfinților?
- 19 • Canonizarea celor dintâi Sfinți Români
 - 24 • Fiți sfinți...

• 28 • Ianuarie

- 29 • Sfântul Ierarh Vasile cel Mare 1 Ianuarie
 - 63 • Sf. Silvestru, Papă al Romei 2 Ianuarie
- 68 • Sf. Proroc Maleahi și Sf. Mucenic Gordie 3 Ianuarie
 - 76 • Soborul celor 40 de Apostoli 4 Ianuarie
 - 80 • Sfântul Ioan Botezătorul 7 Ianuarie
 - 94 • Sf. Părinte Grigorie 10 Ianuarie
- 106 • Preacuviosul Antonie cel Mare 17 Ianuarie
 - 116 • Sf. Atanasie cel Mare 18 Ianuarie

• 126 • Sf. Macarie Egipteanul 19 Ianuarie

• 132 • Sf. Eftimie cel Mare 20 Ianuarie

• 138 • Sf. Părinte Maxim

Mărturisitorul 21 Ianuarie

• 143 • Sf. Apostol Timotei 22 Ianuarie

• 146 • Sf. Paulin de Nola 23 Ianuarie

• 149 • Sf. Părinte Grigorie Teologul 25 Ianuarie

• 179 • Sf. Părinte Ioan Gură de Aur 27 Ianuarie

• 194 • Sf. Cuv. Efrem Sirul 28 Ianuarie

• 202 • Sfinții Trei Ierarhi 30 Ianuarie 202

• 207 • Februarie

• 208 • Sf. Mucenic Trifon 1 Februarie

• 230 • Sf. Mucenic Policarp 23 Februarie

• 234 • Sf. Tarasie 25 Februarie

• 239 • Sf. Ioan Casian Romanul 29 Februarie

• 242 • Autobiografia

Ianuarie

Sfântul Ierarh
Vasile cel Mare

1 Ianuarie

Vecul al patrulea de la Hristos se numește în istorie „veacul de aur” al Bisericii, și pe bună dreptate, căci după veacul întâi (veacul Sfinților Apostoli), veacul al patrulea a dat Bisericii cele mai „mari” și mai strălucite figuri de Sfinți Părinți. Atunci au trăit Sfinții Pahomie cel Mare, Antonie cel Mare, Atanasie cel Mare, Constantin cel Mare, Macarie Egipteanul, Eftimie cel Mare, Arsenie, Efrem Sirul, Chiril al Ierusalimului, Ioan Gură de Aur, Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu,

Grigorie de Nyssa ș.a. Atunci au dispărut zeii. Atunci au încetat să mai vorbească muzele. Atunci cădeau idolii, atunci se prăbușea cu mai mult zgomot păgânismul, atunci cădea Europa sub stăpânirea barbarilor, atunci se vedea cât de putred era Imperiul roman. Atunci totul se încovoia, numai sfinții stăteau drepți. Atunci a trăit și a strălucit pe cerul Bisericii, ca un luceafăr între stele și Sfântul Părinte Vasile cel Mare.

Locul lui de naștere a fost Cezareea Capadociei, oraș din Asia Mică. Acolo s-a născut pe la anul 330 d.Hr., dintr-o familie de oameni evlavioși și sfinți, cum rar se întâlnește în istoria Bisericii. Tatăl său se numea tot Vasile, era fiul Sfintei Macrina cea bătrână (ucenică a Sf. Grigorie Taumaturgul), care împreună cu soțul ei, șapte ani a petrecut fugară prin pădurile Pontului, ca să scape din persecuția împăratului Galeriu. La anul 311, când Galeriu a dat un edict în favoarea creștinilor, Macrina împreună cu soțul ei, s-au întors acasă. După slujba ce o îndeplinea era retor, adică profesor de drept și avocat. Mama Sf. Vasile se numea Emilia, era fiică de martiri ai credinței creștine (mama o pierduse din tinerețe; tata i-a fost ucis în prigoana împăratului Liciniu) și femeie foarte evlavioasă; pe cât de frumoasă, pe atât de bună și credincioasă.

Pacea și bună înțelegerea stăpâneau în casa retorerului Vasile. Iubire deplină era între soț și soție, între noră și soacră; niciuna nu se plângea de cealaltă. Casa lor este binecuvântată după unii cu nouă (după alții cu zece) copii: patru frați și cinci surori. **Șase dintre copii îmbracă haina aspră a călugăriei.** Toți cei patru frați au ajuns oameni de seamă și sfinți: Petru ajunge episcop al Sevastiei, Grigorie episcop al Nyssei, Navcratie în călugărie și Vasile, cel mai mare arhiepiscop și mitropolit în Cezareea Capadociei. Surorile au avut la fel, o viață aleasă, iar dintre ele Macrina (cea tânără), de asemenea e trecută în calendarul sfinților Bisericii (pomenită la 19 iulie). Toți copiii au avut o creștere dintre cele mai îngrijite și între toți strălucește, cu mai multă putere de lumină, Vasile.

În familie, împreună cu frații și cu surorile, Vasile învață lucrul mâinilor și frumusețea virtuților. De la tatăl său învață știința de carte și Sf. Scriptură, de la bunică și de la mamă deprinde rugăciunile, cântarea psalmilor, evlavia și celelalte virtuți sfinte. După ce își continuă învățătura la școlile din Cezareea Palestinei și din Constantinopol, se mută la Atena, capitala culturii greco-romane, ca să asculte pe cei mai iscusiți dascăli ai vremii. Aici s-a împrietenit Vasile cu Sf. Grigorie, Cuvântătorul de

Dumnezeu din Nazianz, oraș tot din Capadocia, lăsând în urma lor pilda uneia din cele mai frumoase prietenii, care a ținut viața întreagă, până la moarte. Amândoi erau „o inimă și un suflet”, – „un suflet în două trupuri”. Deși tineri, nu le erau cunoscute decât două drumuri: unul care-i conducea la biserică și la preoți, iar al doilea la școală și la învățători. La Atena, în mijlocul păgânismului, cei doi prieteni, erau ca un fluviu dulce care curge prin mijlocul oceanului, fără să se amestece cu apa mării (sărată) sau ca un animal care se mișcă în mijlocul flăcărilor fără să se ardă. „Alții aveau alte griji... (scrie Sf. Grigorie despre vremea aceea de studii la Atena), **dar noi aveam o singură grijă mare și un singur nume: să fim și să ne chemăm creștini.** Așa că unul prin altul și unul pe altul ne ridicam către Dumnezeu. Pentru mulți, Atena era păgubitoare, dar noi trăind în ea, tot mai mult ne întăream în credință”⁷. Aici studiază cei doi prieteni, tot ce se putea învăța atunci: știința și literele, medicina și filosofia, literatura și poezia.

După 4-5 ani de studii, Vasile se desparte de Atena, pe la sfârșitul anului 355 și se întoarce acasă. Avea atunci 26 de ani. Tatăl său murise. Două căi i se

deschid înainte: învățământul într-o școală publică și învățământul creștin într-un amvon al Bisericii. Se pare că îl atrăgea mai mult retorica, știința legilor și a dreptului, spre care îl ispiteau și concetățenii lui, fie prin lecțiile de retorică pe care i le cereau, fie prin aplauzele cu care-i ascultau cuvântările.

Mama și sora lui, Macrina împreună cu prietenul său Grigorie din Nazianz, îl îndrumă mai mult spre slujirea lui Dumnezeu. „Citind Evanghelia, spune el, am văzut acolo că singurul mijloc de a ajunge la desăvârșire este acesta: să-ți vinzi averea, să o împarți fraților săraci și mai ales să nu te îngrijești de cele ale lumii acesteia și să nu fii legat cu sufletul de nimic din cele de aici”⁸. În cele din urmă, cuvintele Evangheliei, rugăciunile mamei, stăruințele sorei, sfaturile prietenului și cugetările sufletului său îl fac să renunțe la catedra de retor și să îmbrățișeze înțelepciunea (filosofia) creștină. „După ce am petrecut multă vreme în deșertăciune – scrie atunci episcopului Eustahie din Sevastia – după ce am petrecut mai toată tinerețea în lucrări nefolositoare pentru a înțelege învățăturile înțelepciunii pe care Dumnezeu o numește nebunie, m-am deșteptat în sfârșit ca dintr-un somn

⁷ *Biserica Ortodoxă Română*, București, Nr. 1-2/1956, pag. 47-48.

⁸ Cuv. 43

greu și am aruncat ochii asupra minunatei lumini a adevărului, adică a Evangheliei. Am văzut atunci deșertăciunea înțelepciunii învățaților lumii, care lucrează în zadar. Am plâns multă vreme pentru ticăloșia vieții mele și în rugăciunile mele ceream să mă povățuiesc cineva și să mă deprindă în regulile vieții cuvioase”. Regulile acestei vieți, Vasile le găsește în cuvintele Evangheliei și în exemplele marilor călugări din vremea aceea. Vestea pustnicilor Antonie, Pahomie și a celorlalți sfinți din Siria și din Egipt, ajunsese până în Pont. Vasile se hotărăște să-i cerceteze. Până acum călătorise ca să învețe literatură și filosofia. Acum călătorește să învețe religia și sfințenia. Doi ani călătorește din pustie în pustie, din mănăstire în mănăstire și din chilie în chilie, pentru a întâlni pe maeștrii vieții duhovnicești din șesurile și munții Siriei, Mesopotamiei, Arabiei și Palestinei, până în munții și pustiile Egiptului. Pustia înflorește atunci ca și crinul și era frumoasă ca Raiul. Vasile admiră viața călugărilor și răbdarea pustnicilor. Îl atrage mai tare viața lor în obște, decât viața singuraticilor sihaștri, pândită de mai multe ispite și greșeli, decât cea de mănăstire. După cele învățate în această călătorie **își va scrie mai târziu Vasile regulile sale pentru viața monahală.**

Întors acasă, Vasile se retrage pe malul râului Iris, nu departe de Neocezarea Pontului, unde sora sa Macrina întemeiează o mănăstire de fecioare care și-au închinat viața slujirii lui Dumnezeu, și se așază pe malul opus al Irisului, care despărțea satul Annesi. Ținutul era minunat, cu munți și păduri, cu turme de cerbi, capre sălbatice și iepuri – cu liniște și singurătate – în care se poate simți mai bine prezența (arătarea) lui Dumnezeu. Aici adună Vasile călugări, pe care-i deprinde cu munca și rugăciunea, cu disciplina morală și cu desăvârșirea spirituală; cu simplitatea la îmbrăcăminte și cum-pătarea la mâncare, cu smerenia și ascultarea, ca toți una să fie „același suflet în mai multe trupuri”. Aici zidește mănăstiri și statornicește în ele regulile (canoanele) vieții monahale, după care în cea mai bună parte se conduc călugării până în ziua de astăzi. Aici cheamă pe prietenul său Grigorie și împreună studiază Sf. Scriptură, citesc scrierile Sfinților Părinți, compun cărți, lucrează cu mâinile, împletesc rogojini, sădesc pomi, ară, sapa. De aici se răspândește faima înțelepciunii și a virtuților lui Vasile în toată Biserica, iar călugării formați și îndrumați după regulile lui, în Răsărit ca și în Apus, devin creatorii culturii și ai civilizației creștine.

Când s-a așezat în Pont, Vasile a fost sfințit citeț (cititor) de către episcopul Dioneu din Cezareea. În anul în care prietenul său Grigorie era hirotonit preot, în același an e hirotonit și Vasile, prin hotărârea episcopului Eusebiu din Cezareea. Șase până la opt ani Vasile îi petrece în preoție. În acest timp, Vasile, adus și așezat preot la una din bisericile Cezareei, atacă patimile oamenilor cu asprime și îndeamnă la virtute cu blândețe. Caută să facă din ascultătorii săi credincioși buni, sfinți, nu filosofi. Stăruie să se intereseze de soarta lor, de sufletul lor. „Vrem să știm ce se întâmplă la Roma și la Paris, și nu ne interesează ce se întâmplă în noi. Înțelepciunea constă în a cunoaște pe Dumnezeu și a ne cunoaște pe noi înșine. Să ne ocupăm sufletul cu virtuți și gânduri bune, în locul celor rele și triste. Îndulciți relele prezente cu nădejdea bunurilor viitoare”.

Se întâmplă uneori că și oamenii cei mai mari își au slăbiciunile lor. Așa a fost și episcopul Eusebiu, care de la o vreme a început a nu vedea cu ochi buni succesul și rodul predicilor lui Vasile. Atunci Vasile, de dragul păcii, s-a retras iarăși în liniștea și în singurătatea mănăstirii, până ce Sf. Grigorie mijlocește împăcarea și întoarcerea lui în Cezareea.

Primejdii mari amenințau atunci Biserica. Valens, împăratul cel sălbatic, cum îl numește Sf. Grigorie Teologul, dă toate favorurile ereticilor arieni și prigonește pe creștinii ortodocși. Prin el se ridică peste Biserică o nouă furtună, o nouă „năvălire barbară”, care face pustiiri mari în suflete. Biserica din Cezareea este cotropită de arieni. Valens cu arienii sosește aici în iulie 365. Ca să înlăture primejdia, Sf. Grigore mijlocește împăcarea între episcopul Eusebiu și preotul Vasile. Împăcarea se face ușor, când sufletul este supus Evangheliei. Vasile, deși slab și bolnav, se întoarce în Cezareea și glasul lui răsună din nou în bisericile orașului. Se lupta din răputeri să biruiască o boală de ficat, care-i sleia puterile și-i scurta zilele, încât uneori chiar de pe amvon trebuia să spună, strâns de durere: „glasul îmi lipsește și nu pot rosti acest cuvânt din pricina bolii mele obișnuite”. Orice suferință a avut însă de învins, în urma cuvântărilor sale, credința se întărește și eresul slăbește.

În anul 365, Cezareea și alte ținuturi din Asia Mică au fost bântuite de o secetă grea și ca urmare de o mare foamete. Fântânile au secat, râurile „se treceau” pe uscat, pământul era ars. Plugarii priveau cu tristețe câmpurile udate cu sudorile lor și „se tânguiau ca niște părinți, care și-au pierdut